TYÖTTÖMIEN KESKUSJÄRJESTÖN LAUSUNTO HE 146/2020 VP HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2021

Teema: PL 32 - Vuoden 2021 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi

Työttömien Keskusjärjestö kiittää valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaostoa lausuntopyynnöstä.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi ehdotetaan 299 miljoonaa euroa vuodelle 2021, joka 26 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2020 talousarviossa. Työttömien Keskusjärjestö pitää hallituksen talousarvioesitystä vuodelle 2021 oikean suuntaisena, mutta silti pohjoismaiseen työllisyyspalvelumalliin on hurjasti matkaa.

Työttömien Keskusjärjestö kiittää hallituksen esityksessä:

- TE-toimiston virkailijoiden määrän lisäämisestä ja pyrkimyksestä panostaa työttömyyden alkuvaiheen palveluihin.
- Työvoimapoliittisten karenssien maksimipituuksien lyhentämisestä 45 päivään. Tämä on inhimillinen ja tärkeä uudistus, vaikka edelleen karenssit ovat pitkät.
- Palkkatuen kehittämisestä ja 100 % palkkatuen turvaamisesta yleishyödyllisille yhdistystoimijoille.
- Lisäksi ”HALLITUKSEN TYÖLLISYYSTOIMENPITEET BUDJETTIRIIHESSÄ 2020” on lista pääosin kannatettavia työllisyystoimia. Näistä varauksettomasti positiivisina uudistuksina Työttömien Keskusjärjestö pitää aikuiskoulutuksen uudistamista, osatyökyvyttömyyden lineaarisen mallin toteuttamista, työnhaun alkuvaiheeseen panostamista sekä oppivelvollisuuden laajentamista.

Työttömien Keskusjärjestö esittää kritiikkiä seuraaviin asioihin:

Yksilöllisen työnhaun malli: Työttömien Keskusjärjestö suhtautuu varauksellisesti yksilöllisen työnhaun mallin toteuttamiseen (jota esiteltiin hallituksen työllisyystoimet budjettiriihessä 2020), jossa TE-toimisto valvoo työttömien työnhakijoiden työhakemusten lähettämistä. Ongelmana ei ole niinkään vaatimus itsessään vaan tekninen toteuttaminen, viestintä, asiakaspalvelun riittävyys sekä päällekkäiset vaatimukset kuten pakolliset työtarjoukset (työnhakuosoitukset), jotka yhdessä voivat aiheuttaa tarpeetonta sekalaisuutta ja karensseja.

Työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikäraja: Keskusjärjestö pitää huonona päätöksenä työttömyysturvan lisäpäiväoikeuden alaikärajan nostamista yhdellä vuodella vuonna 1961 ja sen jälkeen syntyneillä. Tämä tarkoittaa, että vuonna 1961 tai myöhemmin syntynyt työtön henkilö on oikeutettu työttömyysturvan lisäpäiviin 62-vuotiaana, kun aiemmin ikäraja on ollut 61 vuotta. Muutos on tullut voimaan 1.1.2020.

Ongelmana on etenkin se, että taloustilanne on nyt poikkeuksellisen sekava. Tämä päätös voi johtaa monen työttömän, joilla on pitkä ura takana, heikompiin eläkkeisiin. Näin käy, vaikka ei olisikaan koronan aiheuttamaa poikkeuksellista tilannetta. Työllisyyttä se ei tässä tilanteessa ja nykyisillä palveluilla mielestämme edistä, koska työpaikkojen tarjonta on merkittävästi heikentynyt.

Työttömien Keskusjärjestö

Kun työmarkkinajärjestöt nyt pohtivat uutta 10 000 euron työllisyyspakettia vaadimme, että työttömien näkökulmaa myös kysytään ennen kuin paketti esitellään.

Pohjoismainen työvoimapalvelujen malli: Mallissa ehdotetaan, että työnhaun tukemiseksi ja palveluihin ohjaamiseksi työttömien palvelutarpeen arviointia kehitetään ja työnhaun tukea lisätään siten, että työttömät kohdataan työnhaun alkuvaiheessa kahden viikon välein. Tämän jälkeen kuukauden kestävä tiivis palvelujakso seuraa aina 6 kuukauden työttömyyden jälkeen.

Valtioneuvoston periaatepäätöksessä pohjoismaiseen malliin aiotaan tulevaisuudessa panostaa. Asia on hyvä. Mutta miksi panostus ei näy vielä kokonaisuudessaan ensi vuoden talousarviossa? Esitetään, että pohjoismaisen mallin toteuttamiseksi aiotaan panostaa 70 miljoonalla eurolla. Onko panostus jaettu koko hallituskaudelle? Jos näin on, panostus on merkittävän vähäinen ottaen huomioon lisääntyneen työttömyyden tilanteen.

Esimerkiksi Työ- ja elinkeinoministeriön työllisyyskatsauksen mukaan Työ- ja elinkeinotoimistoissa oli elokuun lopussa yhteensä 329 700 työtöntä työnhakijaa. Se on 97 100 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162435/TKAT_Elo_2020.pdf
Työttömien määrä on kasvanut noin 30 prosentilla viime vuodesta ja julkisiin yritys- ja työvoimapalveluihin investoidaan nyt vain 9 prosenttia.

Työttömyys heilahtelee nyt paljon. Työttömiä oli vielä huhti-toukokuussa 430 000. Vaikka yleinen työttömyysaste on laskenut, pitkäaikaistyöttömyys on lähtenyt nousuun ja etenkin siellä on palvelutarvetta. Pitkäaikaistyöttömiä oli 78 800 mikä oli 15 400 enemmän kuin vuosi sitten (noin 20 % nousu).

Kun koronatilanne todennäköisesti jatkuu ensi vuonna, palvelut ovat ennustettavasti suhteessa työttömyyden kasvuun aiempaa vuotta heikommat.

Palkkatukeen tehdään leikkauksia valtion budjetista, vaikka tämä on keskeinen hallituksen edistämä työllisyystoimenpide. Tosin, kun ESR-ohjelmaa käytetään osana palkkatukimäärärahoja, panostuksen kokonaisuutta on vaikea arvioida.

Työvoimapalvelujen piirissä henkilöitä keskimäärin (htv) vuoden aikana (ei sisällä ESR-ohjelmasta rahoitettavia toimenpiteitä, laskentaperuste: vuoden aikana käytössä olevat määrärahat)

	2019 toteutuma	2020 arvio	2021 arvio
Palkkatuettu työ			
— Valtionhallinto	461	500	500
— Kunnat ja kuntayhtymät	7 014	7 500	7 500
— Yksityinen sektori	12 603	15 300	13 800
Starttiraha[1)]	4 063	3 800	5 400
Työvoimakoulutuksen hankinta[2)]	11 086	11 900	11 600
— Ammatillinen koulutus	4 981	5 100	5 300
— Kotoutumiskoulutus	6 105	6 800	6 300
Valmennukset	2 562	2 000	2 400
Yhteensä	**37 789**	**41 000**	**41 200**
Työkokeilut	8 566	11 000	8 500
Yhteensä	**46 355**	**52 000**	**49 700**

[1)] Starttirahan volyymi sisältää myös STM:n hallinnonalan työttömyysetuusmäärärahoilla rahoitettavan osuuden.

[2)] Työvoimakoulutuksen volyymeissa on mukana ainoastaan TEM:n työllisyysmäärärahoista rahoitettava työvoimakoulutus.

Työttömien Keskusjärjestö

Tukea kansalaisjärjestöille: Työttömien Keskusjärjestön mielestä etenkin tällaisessa poikkeuksellisessa tilanteessa on tärkeä panostaa kansalaisjärjestöjen tukemiseen. Työttömien yhdistykset järjestävät toimintaa pitkäaikaistyöttömien joukolle, joilla on vaikeuksia päästä avoimille työmarkkinoille tai työllisyystoimenpiteisiin. Työttömien yhdistykset tukevat työllisyyttä työttömien tuella, neuvonnalla, työkokeilutoiminnalla sekä ylläpitämällä ja tarjoamalla työpaikkoja yhdistyksissä. Hyödyt toiminnasta ja työstä tulevat yhdistyksen vaikutuspiirissä oleville työttömille, köyhille ja vanhuksille.

ETLAn tutkimuksessa (https://www.etla.fi/tutkimukset/palkkatuen-ja-starttirahan-vaikutusten-arviointi/) todetaan, että palkkatuki on vain yrityksissä hyödyllinen. On kuitenkin esimerkkejä kaupungeista, esimerkiksi Kaarina, jonka pitkäaikaistyöttömyys on kasvanut, kun yhdistysyhteistyöverkostosta ei ole pidetty huolta ja on annettu mm. työttömien yhdistyksen työllistämisen ja kuntouttavan työtoiminnan päättyä.

Alla olevassa taulukossa näkyy selvästi, että vuodesta 2014 lähtien tilanne Kaarinassa on lähtenyt heikkenemään, kun palkkatukea yhdistyksille rajoitettiin ja kaupunki lopetti yhdistysten tukemisen. Samaan aikaan maassa yleinen työllisyystilanne parani vuoteen 2020 asti. Jos yhdistysten tekemä työ on vailla työllisyyttä lisäävää merkitystä yleisesti, johon lopputulokseen ETLAn tutkimuksessa on päädytty, herää kysymys, miksi pitkäaikaistyöttömyys Kaarinassa on lisääntynyt noin paljon työttömien yhdistystoiminnan lopettamisen jälkeen?

Vaikka kuntien ja yhdistysten palkkatukityöstä ei sijoituta avoimille työmarkkinoille niin hyvin, kuin yrityksistä, silti palkkatuettu työ katkaisee työttömyyden ja tuo sisältöä ja elämänlaatua työttömän elämään.

Työmarkkinatukiseuranta: kunnan osarahoittama työmarkkinatuki, Kaarina

Aika	Saajat	Maksetut etuudet euroa	Korvatut päivät	Kunnan osuus euroa
2019	548	2 113 118	68 785	1 199 071
2018	594	2 525 943	79 996	1 395 804
2017	564	2 303 691	71 322	1 259 873
2016	487	1 822 412	56 921	960 671
2015	426	1 557 635	47 226	824 923
2014	252	815 947	25 848	407 974
2013	199	581 680	17 074	290 840
2012	136	400 180	13 025	200 090
2011	114	231 395	8 900	115 697
2010	121	263 572	10 462	131 786
2009	113	207 657	7 952	103 828
2008	120	261 089	11 253	130 545
2007	140	205 234	9 081	102 617
2006	219	397 421	16 862	198 711

http://raportit.kela.fi/ibi_apps/WFServlet

Työttömien Keskusjärjestö

Työllisyyspoliittiset avustukset: Työllisyyspoliittisia avustuksia jaetaan yhteensä 10 miljoonaa euroa. Millä tavalla kuntakokeilu tulee vaikuttamaan työllisyyspoliittisen avustuksen jakoperusteisiin? Onko otettu huomioon, että yleensä työllisyyspoliittisia avustuksia haetaan seuraavalle vuodelle kunkin vuoden syyskuussa?

Nyt yhdistykset ovat hankalassa tilanteessa, kun ensi vuoden rahoituksesta ei ole mitään tietoa. Tehdäänkö päätökset työllisyyspoliittisista avustuksista myöhemmin ensi vuonna? Uhkana on, että työllisyyspoliittista avustusta saavien yhdistysten työllisyystoimintaan tulee merkittäviä katkoksia. Tämä tulee vaikeuttamaan monia muitakin toimintaan liittyviä asioita yhdistyksissä.

Työkykyohjelmassa pienehköt panokset

Työkykyohjelmaan on merkitty 800 000 euron rahoitus työ- ja elinkeinoministeriön osalta. Onko panostus riittävä? STM:n arvion mukaan 1,9 miljoonaa suomalaisella on jokin pitkäaikainen sairaus tai vamma, ja 600 000 arvioi, että tällä vammalla on jokin vaikutus työhön.

OECD:n tutkimusraportin (8.10.2020) tulokset osoittavat, että 27 % työikäisestä väestöstä kohtaa vaikeuksia työmarkkinoilla. Terveysrajoitteet (45 %), tulokseton työnhaku (30 %) ja muusta kuin työnteosta saatavat merkittävät tulot (28 %) ovat yleisiä työttömän väestön työllistymistä haittaavia esteitä erityisesti Suomessa.

Lähemmäs 70 % työttömistä kohtaa samanaikaisesti joko kaksi tai useamman työllistymistä vaikeuttavan esteen. Osuus on jopa 87 % niiden henkilöiden kohdalla, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttöminä vuoden tai pidempään. Tutkimuksen mukaan 39 % työttömistä kohtaa joko kolme tai useamman esteen.

Tutkimuksessa OECD selvitti EU-SILC-tilaston tietojen perusteella työikäisten henkilöiden (17–64-vuotiaiden) työskentelyä ja työmarkkinoille kiinnittymistä Suomessa vuoden 2017 aikana.

Helsingissä 15.10.2020

Työttömien Keskusjärjestön puolesta,
Jukka Haapakoski
Toiminnanjohtaja
jukka.haapakoski@tyottomat.fi
+358 50 577 2580

Viite:
https://valtioneuvosto.fi/documents/10616/37498572/Ty%C3%B6llisyyskirjaus+budjettiriihi+16092020.pdf/6bedbe56-b73d-5cfc-02e8-57b8d5f6b876/Ty%C3%B6llisyyskirjaus+budjettiriihi+16092020.pdf?t=1600258601721